

*Боровець Валентина Іванівна,
заступник директора
опорного закладу Балашівська
загальноосвітня школа I-III ступенів*

Особистісний та професійний саморозвиток учителя як головна умова формування його методологічної культури

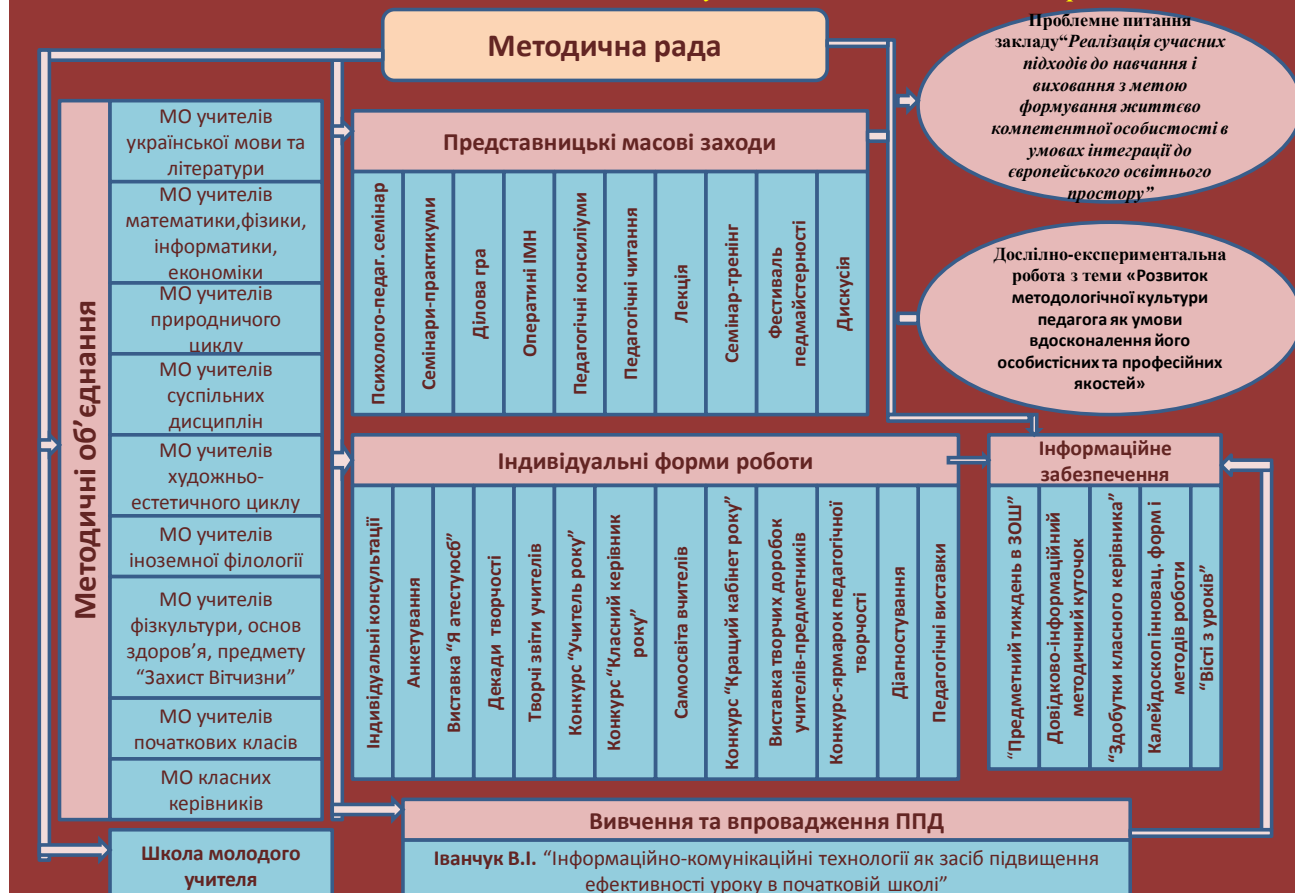
Удосконалення рівня професійної компетентності – один із основних напрямків реформування системи освіти. У Законі України «Про освіту» зазначається: «Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність».

Ще В. Сухомлинський сказав, що сильним та досвідченим стає лише той педагог, який уміє аналізувати свою працю. Дійсно, учителеві необхідно знати свої сильні і слабкі сторони для постійної побудови шляху особистісного зростання, який є неодмінною умовою досягнення професіоналізму.

Але як досягти професіоналізму? Як знати про те, що ти вже досяг вищого ступеня педагогічної майстерності? Хто тобі повідомить, що ти вже майстер своєї справи? ...Шкода, що такого тестера чи таймера досконалості немає... Але кожен учитель має отой внутрішній педагогічний саморегулятор, який спрацьовує і забезпечує професійно педагогічну значимість... І кожен вчитель для себе визначає туди шляхи-дороги.

Методичний кабінет опорного закладу дбає про систему постійної науково-методичної підтримки професійного розвитку вчителя, запроваджуючи такі форми роботи, які б спонукали його до творчості, пошуку, самоосвіти, самовдосконалення. Відповідно розроблена структура методичної роботи, яка передбачає систему заходів із реалізації завдань науково-методичної проблемної теми закладу «Реалізація сучасних підходів до навчання та виховання з метою формування життєво компетентної особистості в умовах інтеграції до європейського освітнього простору».

Структура методичної роботи опорного закладу
Балашівська загальноосвітня школа I-III ступенів 2017-2018 навчальний рік



Адміністрація закладу створює максимально сприятливі умови для плідної самоосвітньої роботи вчителя. Це: наявність у розкладі педагога методичного дня; наявність у користуванні вчителів публічно-шкільної та власної бібліотек; змістовний методичний кабінет, який є організуючим центром методичної роботи з педагогічними працівниками опорного закладу, вільний доступ до мережі Інтернет.

У методичному кабінеті на допомогу педагогам у їхній самоосвітній діяльності сформовано банк матеріалів: списки рекомендованої для самостійного опрацювання літератури; матеріали з ППД; різні варіанти планів самоосвітньої діяльності; тексти доповідей; зразки портфоліо за наслідками самоосвітньої діяльності; описи педагогічного досвіду учителів закладу; анотований каталог передового педагогічного досвіду вчителів району, області; новинки психолого-педагогічної літератури.

Однією з необхідних умов успішного професійного зростання є цілеспрямована й систематична самоосвіта, бо, за словами Жан –Жака Руссо,

тільки вона спроможна сформувати справді ерудовану та всебічно розвинену особистість, якою, без сумніву, повинен бути вчитель.

Самоосвіта є елементом виробничої діяльності кожного вчителя, який вільно обирає матеріал, прийоми й засоби роботи над собою. Такий принцип організації самоосвіти – поєднання її обов'язкового характеру з добровільно обраним змістом – найбільше виправдав себе у нашому закладі освіти. У процесі самоосвіти реалізуються основні дидактичні принципи навчання – систематичності, послідовності, наступності, зв'язку з практикою.

Самоосвіта вчителів опорного закладу здійснюється за такими основними напрямками:

- удосконалення науково – теоретичної підготовки з фаху;
- підвищення методичної майстерності;
- психолого – педагогічна підготовка;
- поглиблення знань із теорії та практики виховання учнів;
- загальнокультурний розвиток.

В основі самоосвітньої діяльності учителя лежить робота над індивідуальною методичною проблемною темою. А реалізується вона через підсилення практичного досвіду, наукової обізнаності, презентацію наукового доробку, колективну та індивідуальну творчість, задоволення потреб духовного розвитку.

Плануючи методичну роботу, педагоги ретельно продумують плани самоосвіти та етапи організації саморозвитку. Щодо структури планів самоосвітньої діяльності учителя, адміністрація не вимагає єдиного шаблону плану, тут вчитель планує роботу, виходячи із власних потреб і власного бачення, але план самоосвіти має обов'язково передбачати вивчення нормативних документів, науково - теоретичну, фахову підготовку, роботу над реалізацією проблемної теми опорного закладу та роботу над власною проблемною темою.

Відповідно до плану кожен учитель визначає вид опрацювання та форми застосування на практиці, за результатами власної діяльності робить самоаналіз та визначає подальші напрямки діяльності.

Під час роботи над індивідуальною науково-методичною проблемною темою кожен педагог дотримується алгоритму.

Перший етап, організаційний або установчий, який передбачає створення певного настрою до самоосвітньої роботи; визначення мети роботи, виходячи з науково-методичної теми закладу та методичного об'єднання.

Другий етап – удосконалення теоретичної підготовки з даної проблеми, на якому педагог самостійно знайомиться з психолого-педагогічною та методичною літературою з обраної проблеми, вивчає досягнення науки, ППД тощо.

Третій етап – впровадження у практику здобутих знань, під час якого відбувається нагромадження педагогічних фактів, їх добір та аналіз, перевірка нових методів роботи, постановка експерименту. Практична робота продовжує супроводжуватись вивченням літератури.

Четвертий етап – теоретичне осмислення, аналіз, узагальнення, систематизація нових форм і методів освітньої діяльності, накопичення педагогічних фактів. На даному етапі організуємо колективне обговорення прочитаної педагогічної літератури; творчі звіти про хід самоосвіти; відвідування, з наступним обговоренням, показових уроків з обраної проблеми та інші колективні форми роботи.

П'ятий етап – підсумково-контрольний, на якому педагог підбиває підсумки своєї самоосвітньої роботи, узагальнює спостереження, оформлює результати. При цьому головним виступає опис проведеної роботи й установлених фактів, їх аналіз, теоретичне обґрунтування результатів, формулювання загальних висновків та визначення перспектив у роботі (виступ на засіданні методичного об'єднання, оформлення портфолію вчителя, випуску друкованої продукції).

Учителі беруть активну участь у методичній роботі опорного закладу - це виступи, творчі звіти з проблем, які досліджуються шляхом самоосвіти, взаємовідвідування уроків, позакласних заходів, участі в конференціях, педагогічних читаннях, тренінгах, диспутах, майстер-класах.

Методична робота вчителя на всіх її рівнях відображається в папці самоосвіти, папці професійного росту, портфолію, основне призначення яких –

продемонструвати не тільки самоосвітню роботу, але й характер педагогічної продукції. Папка самоосвіти педагога містить:

- перелік літератури, яку планується опрацювати;
- визначені форми самоосвіти; термін завершення роботи;
- передбачувані результати (підготовка доповіді, виступ на засіданні МО, поурочне планування, опис досвіду роботи, оформлення результатів у вигляді звітів і т.д).

Відмінною рисою самоосвіти педагога є те, що результатом такої роботи виступає ефект розвитку учнів, а не тільки власне самовдосконалення в особистому та професійному планах. Існує безліч методів вимірювання результативності самоосвітньої діяльності педагогів, визначення ефективності роботи над собою:

- результати ЗНО випускників із певного предмета;
- результативність участі учнів у олімпіадах, турнірах, виставках, оглядах, фестивалях та конкурсі-захисті Малої академії наук;
- будь-які форми пропаганди та поширення досвіду роботи педагога: публікації в періодичних виданнях, виступи та творчі звіти на педагогічних радах, семінарах, на засіданнях МО, науково-практичних конференціях та педагогічних читаннях;
- участь у конкурсі-ярмарку педагогічної творчості;
- підготовка навчально-методичних та методичних рекомендацій, посібників, випуск збірок.

Учителі закладу друкують свої творчі роботи, розробки уроків і виховних заходів у різних педагогічних і не тільки виданнях.

Вчителі опорного закладу беруть активну участь у вебінарах, які організують і проводять від видавничих груп «Ранок», «Основа» та освітніх платформ «Едера» та «Прометеус». 82% педагогів пройшли безкоштовний онлайн-курс «Критичне мислення для освітян».

Щороку 9 листопада вчителі та учні закладу пишуть Радіодиктант національної єдності. Цьогоріч до проекту національного радіо масово

долучилися старшокласники та учителі. У 2016 році переможцем проекту стала учитель української мови та літератури Хурсяк Л.Г.

Навчальний кабінет - творча лабораторія кожного учителя, де концентрується необхідний для професійного росту педагога науковий та методичний матеріал. Із метою зручності його практичного використання в кабінеті створюється картотека методичної літератури з різних тем, оформлюються тематичні папки, стенди. Нові умови зумовлюють нові вимоги, потребують нових адекватних дій.

Переконані, що особливо важливим для вчителя повинно стати набуття таких професійних характеристик, як: мобільність, гнучкість, здатність адаптуватись у соціальних змінах, бути конкурентноспроможним, готовим до успішного вирішення проблем у світі, що динамічно змінюється. Саме тому в практиці роботи застосовуємо інноваційні форми методичної роботи, за допомогою яких вирішується основне завдання: підвищення професійної компетентності педагогічних працівників закладу.

Найпоширенішими формами роботи з педагогічними кадрами у нашому закладі є тренінги, семінари-практикуми, психолого-педагогічні семінари і психолого-педагогічні тренінги, виставки-ярмарки педагогічних ідей та інновацій, майстер-класи, дискусії, педагогічні консилиуми, презентація-меседж «Я роблю це так...», вернісаж педагогічних ідей, конкурс молодих педагогів «Мій перший крок до зірок».

Особливу увагу звертаємо на роботу з молодими учителями. Для них працює школа молодого учителя, головні завданнями якої:

- допомогти молодому вчителю повірити у свої можливості перетворитися на нестандартно і оригінально мислячого творчого педагогічного працівника;
- розвивати індивідуальні здібності вчителя, забезпечуючи підвищення якості освіти учнів;
- допомогти молодому учителю реалізувати свої різноманітні позитивні риси, спрямувавши їх на досягнення поставленої мети.

Діагностування педагогічних кадрів – один із факторів контролю фахового зростання учителів закладу, допомагає виявити труднощі в роботі, побачити перспективу, спрогнозувати конфлікт чи творчий злет. На основі діагностування моделюється структура, зміст і форми методичної роботи.

Діагностика рівня саморозвитку в професійно-педагогічній діяльності (за Л.М.Бережновою) дозволяє визначити рівень прагнення до саморозвитку, самооцінку своїх якостей, що сприяють саморозвитку, оцінку можливостей реалізації себе в професійній діяльності (в даному випадку оцінка проекту педагогічної підтримки як можливості професійної самореалізації).

Всього опитано 93 педагоги: Балашівська ЗОШ – 35 педагогів, філія Лінчинська ЗОШ – 15 педагогів, філія Михалинська ЗОШ – 23 педагоги, філія Яцьковицька ЗОШ – 20 педагогів.

	Балашівська ЗОШ (35)	Філія Лінчинська ЗОШ (15)	Філія Михалинськ а ЗОШ (23)	Філія Яцьковиць ка ЗОШ (20)	Разом (93 вч)
Рівень прагнення до саморозвитку:					
високий –	5 (14%)	2 (13%)	-	1(5%)	8(8%)
вище середнього	7 (20%)	2(13%)	-	4(20%)	13(14%)
середній –	19(54%)	6(40%)	23 (100%)	7(35%)	55(59%)
нижче середнього –	4(11%)	5 (33%)	-	7 (35%)	16(17%)
низький				1(5%)	1(1%)
Оцінка проекту педагогічної підтримки:					
як необхідна і достатня умова для самореалізації	19 (54%)	9 (60%)	23 (100%)	10 (50%)	58(62%)
швидше як перспектива для самореалізації –	5 (14%)	3 (20%)	-	9 (45%)	17(18%)
невизначена оцінка; скоріше як неперспективна справа для самореалізації -	5(14%)	2 (13%)	-	-	7(7%)
як можливість фахової самореалізації	6(17%)	1(6%)	-	1(5%)	8(8%)
Самооцінка особистістю своїх якостей:					
завищена –	5(14%)	3(20%)	-	3(15%)	11(12%)
нормальна –	29 (82%)	8 (53%)	23(100%)	7 (35%)	67(72%)
занижена –	1(3%)	4 (26%)	-	8 (40%)	13(14%)
низька				2 (10%)	2(2%)

Наприкінці навчального року на засіданнях МО аналізується робота вчителів за рік, визначаються психолого-педагогічні проблеми, над якими

доцільно попрацювати в наступному році, вносяться пропозиції до річного плану роботи закладу.

Одним із напрямів самоосвіти є загальнокультурний розвиток педагога. Адже загальна культура педагога є складовою його методологічної культури.

«Вільний час учителя – це корінь, який живить джерела педагогічної творчості», - писав В.Сухомлинський. Педагогічний колектив опорного закладу використовує вільний час для саморозвитку, самовдосконалення, учителі намагаються іти в ногу з часом, постійно підвищують фаховий та культурний рівень, займаються самоосвітою. Адже, за словами Л.Гриневич, ми переорієнтуємо навчання із засвоєння величезної суми знань на освоєння компетентностей, необхідних для життя в XXI столітті. І серцем цих змін міністр освіти і науки України вважає учителя.